

Prof. dr Vladislav Ilić,

Mr Filanti Agelaku, Akademija Fudbala - Beograd

Prof. dr Zoran Mašić, Fakultet za menadžment u sportu, Univerzitet BK, Beograd

ANALIZA DOSADAŠNJIH ISKUSTAVA I PROBLEMA U PRIMENI BOLONJSKOG PROCESA NA VISOKOŠKOLSKIM USTANOVAMA IZ OBLASTI SPORTA

1. Uvod

Aktuelne tendencije promena zakonske regulative i naponi u smeru usklađivanja domaćeg obrazovnog sistema sa zahtevima integrisanog evropskog prostora u duhu ključaka Bolonjske konferencije u velikom delu stručne javnosti prihvaćeni su kao pozitivan korak i neophodan uslov za opšte približavanje modernim tokovima u oblasti obrazovanja.

Promene nastale donošenjem novog Zakona o visokom obrazovanju, početkom akreditacionog postupka i prelaskom na modifikovani sistem obrazovanja sa sobom je doneo niz pozitivnih ali i negativnih efekata. Iako je vremenski period od početka promena obrazovnog sistema relativno kratak, ipak je moguć osvrt na početna iskustva i probleme koji ga prate.

Analizom dosadašnjih iskustava može se zaključiti da u okviru važećih zakonskih propisa nije izvršena odgovarajuća kategorizacija sporta kao multidisciplinarni i specifične naučne oblasti. Takođe, nisu uvažene specifičnosti i potrebe visokoškolskih ustanova iz oblasti sporta u pogledu vrste i kvaliteta studenata i nastavnog kadra.

Pomenuti faktori doprineli su pojavi problema u procesu akreditacije, izvođenju nastavnog procesa, angažovanju adekvatnog nastavnog kadra a potencijalno mogu predstavljati problem i u smanjenju broja i kvaliteta svršenih studenata – diplomaca. Navedeni problemi jasno ukazuju na potrebu dopune, izmene ali i preciznijeg tumačenja postojeće zakonske regulative i njenom usaglašavanju sa potrebama sporta.

2. Materijal i metode

Za potrebe ovog rada izvršeno je anketiranje studenata Akademije fudbala iz Beograda. U okviru ankete, sprovedene u pisanoj formi, obuhvaćeno je 300 studenata Akademije fudbala.

Osim studenata u ispitivanje su bili uključeni nastavnici Akademije, prilikom čega su analizirani podaci nastavnika i studentskog odseka o pohađanju nastave i uspehu studenata u izvršavanju zadatih obaveza.

U okviru Akademije, u saradnji sa pravnom službom izvršena je uporedna analiza važećih zakonskih rešenja i pravilnika iz akreditacionog postupka i definisane određene nedorečenosti i propusti u okviru istog.

3. Rezultati i diskusija

3.1. Problemi kategorizacije sporta u okvirima novih rešenja Zakona o visokom obrazovanju

Pregledom dosadašnjih iskustava u izvođenju nastavnog procesa, kao jedan od primarnih problema izdvaja se neadekvatna kategorizacija i normativno regulisanje oblasti sporta i sportske nauke.

Jedna od veoma bitnih tema i problem sporta kao naučne oblasti je svakako i valjano definisanje opšteg položaja sporta i sportske nauke i njegove adekvatne kategorizacije. Oblas sporta već duže vreme nije na odgovarajući način normativno regulisana jer je još uvek na snazi stari Zakon o sportu sa može se reći, već prevaziđenim rešenjima.

U okviru stručne javnosti postoje podeljena mišljenja, nedoumice i nejasnoće u pogledu klasifikacije sportske nauke i njenog normativnog regulisanja. U svojoj biti, prema opšteprihvaćenim definicijama i multidisciplinarnom karakteru, sport odnosno celokupna sportsko-naučna oblast zahteva poseban pristup i zasebno mesto u okviru obrazovnog sistema, slično položaju koji zauzima oblast umetnosti.

Prema važećim normativnim aktima, oblast sporta svrstana je u naučnu oblast medicinskih nauka, tačnije izvršeno je njegovo izmeštanje iz oblasti društvenih nauka u koje je ranijim rešenjima bio svrstan.

Ova diskusija ne predstavlja teorijsko-terminološke dileme već predstavlja izraz praktične potrebe da se sport izdvoji kao specifična naučna oblast i time omogući pravilan pristup rešavanju postojećih problema, zadovoljenju njegovih potreba, priznavanja specifičnosti a samim tim i položaja koji mu u društvu pripada.

U praktičnom smislu, navedeni problemi manifestovali su se već tokom procesa akreditacije viših škola, dok će dodatni zamah dobiti tokom predstojeće akreditacije fakulteta. Prema važećim pravilnicima o procesu akreditacije predviđeno je da škole iz oblasti medicinskih nauka, samim tim i škole iz oblasti sporta, praktičnu nastavu moraju organizovati formiranjem grupa od najviše osam studenata uz angažovanje jednog stručnog saradnika.

Uzimajući u obzir zahteve i prirodu pojedinih grupnih sportova u pogledu broja studenata čije prisustvo je neophodno za obradu određenih metodskih jedinica, dolazi se do broja od 3-4 saradnika potrebnih samo za jednu grupu za vežbe.

Kao primer, može se uzeti izvođenje nastave na predmetu Taktika fudbala gde je minimalni broj studenata potreban za uspešno obavljanje nastave 22 (optimalan broj je čak i veći) a za čije izvođenje je, prema pravilniku, potrebno angažovanje tri saradnika.

Ovaj problem je direktna posledica svrstavanja sportskih škola u polje medicinskih nauka. Ovako definisan broj studenata u okviru grupa za izvođenje praktične nastave se može opravdati kada je u pitanju realizacija nastave na predmetima kao što su Anatomija, Fiziologija sporta i sl. ali je svakako neopravdan kada su u pitanju predmeti koji ne pripadaju polju medicinskih nauka i čija nastava se može kvalitetno izvesti u većim grupama.

Analizom postojećih nastavnih planova i programa na školama iz oblasti sporta lako se može utvrditi da se procentualna zastupljenost predmeta koji pripadaju polju medicinskih nauka ne prelazi 20-30%. Pred velikim poteškoćama našle su se i škole koje u

okvirima svojih programa imaju studijske smerove iz komplementarnih oblasti kao što su sportski menadžment, sportski marketing, sportsko novinarstvo i sl. a koji su takođe svrstani u polje medicinskih nauka iako mu apsolutno ne pripadaju.

Kao rezultat navedenog, javlja se potreba za angažovanjem velikog broja saradnika u nastavi, što drastično uvećava troškove organizacije nastave i nepotrebne koncentracije nastavnog kadra.

3.2. Problemi izvođenja nastave na školama sportskog tipa

Analizom rezultata ankete utvrđeno je da su studenti svrstani u tri osnovne kategorije: nezaposleni (46%), aktivni sportisti (42%) i studenti u radnom odnosu (12%). Ovakav vid određivanja kategorija korišćen je iz razloga određivanja količine slobodnog vremena i termina u kojima studenti mogu najefikasnije ispunjavati svoje obaveze na Akademiji.

Rezultati ankete pokazali su da pohađanje nastave, samostalni rad i ostale obaveze predviđene novim zakonskim rešenjima predstavljaju veliki problem studentima iz grupe aktivnih sportista i zaposlenih. Dok je u proteklom periodu ovaj problem rešavan formiranjem posebnih grupa studenata za obavljanje nastave u dodatnim (popodnevnim i vikend) terminima, novim pravilnicima Komisije za akreditaciju ove mogućnosti su praktično onemogućene.

Formiranje novih grupa zahteva angažovanje dodatnog broja saradnika u nastavi, jer je broj časova koji svaki saradnik ili profesor može držati ograničen, čime vrtoglavo raste broj potrebnih saradnika a samim tim i troškovi organizacije nastave. Ako se uzme u obzir da su sportske škole, potpuno neopravdano, svrstane u polje medicinskih nauka a grupe na vežbama ograničene na osam studenata, onda se može sagledati ozbiljnost ovog problema.

Za razliku od studenata Univerziteta u Beogradu kojima su, iako u suprotnosti sa važećim zakonom, omogućene olakšice prilikom upisa naredne godine studija i smanjen broj ects poena potrebnih za upis godine, jer veliki broj studenata nije uspeo da ispuni svoje obaveze, studentima visokih a naročito sportskih škola nikakve olakšice nisu omogućene. Sve navedeno stavlja ove studente u neravnopravan položaj i nanosi veliku štetu naporima za edukaciju sportskog kadra.

Analizom uspešnosti savladavanja gradiva i ispunjenja ispitnih obaveza, može se zaključiti da su standardi koji se postavljaju pred studente prilično visoki i da se studenti suočavaju sa velikim problemima u savladavanju gradiva.

Kao i u prethodnom slučaju specifičnosti sportskih škola i studenata nisu uzete u obzir. Pravilnicima akreditacionog postupka predviđeni su prilično visoki standardi strukture nastavnog plana i programa, fonda časova i složenosti gradiva neophodnih za akreditaciju ustanove.

Prethodno srednješkolsko obrazovanje i prethodno stečena znanja kandidata koji se već u ranim godinama života opredeljuju ka građenju sportske karijere, praćenim velikim odricanjima a istovremeno čine pokušaje da se usavrše i obrazuju ne može se nikako izjednačavati sa studentima drugih škola kojima su jedina preokupacija njihove studije. Primeri organizovanja sportskih gimnazija za srednjoškolsku omladinu – sportiste su svakako primeri koje treba podržati i primeniti i na visokoškolske ustanove.

4. Zaključak

Na osnovu navedenih primera i rezultata može se zaključiti da je neophodno izvršiti hitne promene u okviru postojećih zakonskih rešenja a naročito akata koji su izrađeni za potrebe akreditacionog postupka i koji u nekim slučajevima čak nemaju valjano uporište u Zakonu.

Sport se mora vratiti u polje društveno-humanističkih nauka, polje kome po svojoj prirodi pripada i u kome se u dužem vremenskom periodu i nalazio. Mora se napraviti ozbiljna analiza zahteva u pogledu obima i kvaliteta nastavnih programa i ona mora biti prilagođena mogućnostima studenata – sportista i strukturi i kvalitetu kadra koji je sportu u stvari potreban.

U tom smislu mora se napraviti jasna razlika u ciljevima i metodama obrazovanja sportskog kadra na strukovnim i akademskim studijama i ona mora biti usaglašena sa stvarnim potrebama sporta ali i društva u celini.

Ovim promenama se moraju uvažiti sve specifičnosti sporta kao naučne oblasti da bi se omogućilo nesmetano obavljanje obrazovnog procesa na školama iz oblasti sporta i omogućilo dalje obrazovanje kadra za njegove potrebe i izbegla opasnost preorijentacije zainteresovanih kandidata ka kursovima nižeg kvaliteta i neadekvatnog trajanja.

Trenutna situacija u kojoj postoji evidentna deficitarnost obrazovanog i stručnog sportskog kadra za rad u sportskim organizacijama ukazuje na potrebu postojanja i rada škola iz oblasti sporta koje ipak moraju dobiti određenu vrstu specijalnog statusa po ugledu na srednje škole – sportske gimnazije.

Literatura

1. Duck, D. J. (1993). *Managing Change: The art of balancing*, Harvard Business Review, 109-118., NY.
2. Jongbloed, B. (2004). *Funding higher education: options, trade offs and dilemmas*, Center for Higher Education Policy Studies, CHEPS, University of Twente, Netherlands.
3. Kastratović, E. (2004). *Osnove menadžmenta sa menadžmentom u sportu*, Institut za razvoj malih i srednjih preduzeća, Beograd.
4. Kohler, J. (2003). *Quality assurance, accreditation, and recognition of qualifications as regulatory mechanism in the European higher education area*. Conference on: "The external dimension of the Bologna process: South-East European Higher Education and the European Higher education Area in a Global Word", Bucharest.
5. Ministarstvo prosvete i sporta RS, (2006). *Pravilnik o standardima i postupku za spoljašnju proveru kvaliteta visokoškolskih ustanova*, Beograd.
6. Ministarstvo prosvete i sporta RS, (2006). *Pravilnik o standardima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova*, Beograd.
7. Ministarstvo prosvete i sporta RS, (2006). *Zakon o visokom obrazovanju RS*, Beograd.
8. Nyborg, P. (2002). "Institutional Autonomy – Relations between state authorities and higher education institutions", St. Petersburg Seminar 2-3 December

- 2002, St. Petersburg.
9. Trow, M. (2003). *“Trust, Markets and Accountability in Higher Education: Cooperative Perspective”*. Rector’s Conference, Graz.
10. Weber, L. E. (2003). *“Universities Responsiveness and responsibility in an age of Heightened Competition”*. Seminar of the Universities Project, Salzburg.

SUMMARY

SPORT EDUCATION INSTITUTIONS BOLOGNA PROCESS APPLICATION EXPERIENCES AND PROBLEMS ANALYSIS

Current changes in education legislative and efforts in direction of aligning domestic educational system with European union legislative and Bologna declaration were broadly welcomed in scientific institutions as positive and necessary step towards educational system modernization.

However, together with new Higher education law implementation, accreditation process start and education system modification a few important problems came to an attention. Although the time frame from the beginning of the changes is relatively short, certain conclusions and experiences about current problems can be presented.

According to current experiences, new legislation was inadequately precise and correct in proper sport categorization, considering its distinctions as multidisciplinary and specific scientific area. It also failed to recognize needs and differences of sport higher education institutions in connection with students and teaching staff profile and quality.

Above-mentioned factors caused problems which occurred in process of accreditation, knowledge transfer process, finding and adequate teaching staff acquiring with danger of potential lowering of numbers and quality of future graduates. As a conclusion, it can be said that prompt improvements and changes of current legislative are needed in order to meet true needs of sport and sport education.

Keywords: *Sport, sports education, bologna declaration, sport education institutions, higher education law*